

ICOMOS (International Council on Monuments and Sites)

ICOMOSin 1900-luvun arkkitehtuurin kansainvälinen tieteellinen komitea
(International Scientific Committee on 20th Century Architecture)

1900-LUVUN RAKENNUSPERINNÖN SUOJELUN PERIAATTEITA MADRIDIN ASIAKIRJA 2011

JOHDANTO

ICOMOS on maailmanlaajuinen hallituksista riippumaton asiantuntijoista koostuva järjestö, joka edistää historiallisten rakennusten ja alueiden, arkeologisten kohteiden ja kulttuurimaisemien tutkimusta ja suojelua. Järjestö toimii yhdysiteenä alan asiantuntijoiden, hallintoviranomaisten sekä tutkimus- ja opetuslaitosten välillä ja on lisäksi asiantuntija Unescon maailmanperintökomitean käsitellessä uusia kohteita maailmanperintöluetteloon (World Heritage List).

ICOMOS toimii mm. 1900-luvun arkkitehtuurin kansainvälisen tieteellisen komitean kautta edistäen 1900-luvun rakennusperinnön tunnistamista, suojelua ja restaurointia. Madridin asiakirja on tärkeä lisä 1900-luvun arkkitehtuurikomitean työhön, jonka tavoitteena on kehittää ohjeistoa tukemaan tämän aikakauden rakennusperinnön suojelua sekä hallitsemaan sen muutoksia.

Madridin dokumentin ovat laatineet 1900-luvun arkkitehtuurikomitean jäsenet ja se hyväksyttiin ja julkaistiin kansainvälisessä Madridissa 16. kesäkuuta 2011 pidetyssä konferenssissa "*Intervention Approaches for the Twentieth Century Architectural Heritage*" - CAH 20thC". Yli 300 kansainvälistä suojelun ja restauroinnin asiantuntijaa käsittelevä konferenssi järjestettiin Palacio de Cibeles'ssä yhteistyössä Madridin arkkitehtuurikoulun (ETSAM) kanssa.

Madridin asiakirja on julkaistu englanniksi, ranskaksi ja espanjaksi. Lisäksi se on käännetty muille kielille, joita voidaan ladata 1900-luvun arkkitehtuurikomitean nettisivuilta: <http://icomos-isc20c.org/sitebuildercontent/sitebuilderfiles/madriddocumentenglish.pdf>.

Madridin asiakirja käsittelee vain rakennusperintöä ja kohteena ovat erityisesti rakennusperintöön kohdistuvat muutostoimenpiteet. 1900-luvun arkkitehtuurikomitean tavoitteena on kuitenkin laajentaa asiakirjaa koskemaan koko aikakauden kulttuuriperintöä siten, että se kattaisi laajasti aikakauden erityyppisiä kulttuuriympäristöjä.

Madridin asiakirjan tultua hyväksytyksi ICOMOSin 18. yleiskokouksessa Firenzessä marraskuussa 2014 se on valmis ottamaan paikkansa ICOMOSin muiden julistusten rinnalla.

Suomenkielisen tekstin ovat kääntäneet Sirkkaliisa Jetsonen, Margaretha Ehrström, Maija Kairamo ja Riitta Salastie yhteistyössä ICOMOS Suomi Finland ry.:n ja DOCOMOMO Suomi ry.:n kanssa.

Arkkitehti Riitta Salastie on 1900-luvun rakennusperintökomitean Suomen äänestävä jäsen. Arkkitehti Sheridan Burke Australiasta toimii komitean puheenjohtajana.

1900-LUVUN RAKENNUSPERINNÖN SUOJELUN PERIAATTEITA, MADRIDIN ASIAKIRJA 2011

Madrid, kesäkuu 2011

ESIPUHE

ICOMOSin kansainvälinen tieteellinen 1900-luvun arkkitehtuurikomitea (ISC 20C) kehittää ohjeistoa 1900-luvun rakennusperinnön säilyttämiseksi.

Madridissa pidetty kansainvälinen konferenssi "*Intervention Approaches for the Twentieth Century Architectural Heritage*" - CAH 20thC" käsitteli ja hyväksyi 16. kesäkuuta 2011 tekstin "1900-luvun rakennusperinnön suojelun periaatteita, **Madridin asiakirja 2011**".

ASIAKIRJAN TAVOITE

On yhtä tärkeää säilyttää 1900-luvun kuin sitä aiempien aikakausien merkittävää rakennusperintöä.

1900-luvun rakennusperintö on yhä enemmän uhattuna. Arvostuksen ja ylläpidon puutteen vuoksi osa on jo menetetty ja vielä suurempi osa on uhanalaista. Se on elävää perintöä, jota on tärkeää ymmärtää, määritellä, tulkita ja hoitaa tuleville sukupolville.

Madridin asiakirjan 2011 tavoitteena on edistää hyviä ja hienovaraisia keinoja 1900-luvun merkittävän rakennusperinnön säilymisen turvaamiseksi. Madridin asiakirja ottaa huomioon olemassa olevat julkilausumat ja asiakirjat¹ ja tunnistaa monia 1900-luvun rakennusperinnön erityiskysymyksiä. Vaikka asiakirja käsittelee erityisesti ko. aikakauden rakennusperintöä sen eri ilmenemismuodoissa, monia periaatteita voidaan soveltaa aikakauden muuhun kulttuuriperintöön.

Asiakirja on tarkoitettu kaikille rakennusperinnön säilyttämisen kanssa toimiville. Tekstissä on viitteitä, ja asiakirjan lopussa on sanasto.

TIEDON JA YMMÄRRYKSEN LISÄÄMINEN, MERKITYKSEN MÄÄRITTÄMINEN

1: Tunnista ja määritä kulttuurinen merkitys

1.1: Käytä yleisesti hyväksytyjä tunnistamisen ja määrittämisen kriteerejä

1900-luvun rakennusperinnön arvojen tunnistamisessa ja määrittämisessä tulee käyttää yleisesti hyväksytyjä kriteerejä/vertailuperusteita. Viime vuosisadan rakennusperintö on oman aikansa, paikan ja käytön fyysinen todiste. Sen kulttuurinen merkitys saattaa perustua aineellisiin omi-

naisuuksiin kuten sijainti, suunnitteluratkaisut (esimerkiksi värisuunnitelma), rakenteet ja tekniset laitteistot, materiaalit, esteettiset ominaisuudet ja käyttö. Merkitys saattaa myös ilmetä aiheettomissa arvoissa. Niihin kuuluvat historialliset, sosiaaliset, tieteelliset tai henkiset tekijät tai luovuus.

1.2: Tunnista ja määritä sisätilojen, kiinteän sisustuksen sekä tiloihin olennaisesti kuuluvien kalusteiden ja taideteosten merkitys

1900-luvun rakennusperinnön ymmärtämiseksi on tärkeää tunnistaa ja määrittää kohteen kaikki osatekijät kuten sisätilat, kiinteä sisustus sekä tiloihin olennaisesti kuuluvat kalusteet ja taideteokset.

1.3: Tunnista ja määritä kohteen ympäristö ja maisema sekä niiden välinen suhde.

Kohteen ympäristö ja maisemaⁱⁱ tulee tunnistaa ja määrittää, jotta niiden merkitys kohteelle tulisi ymmärretyksi.ⁱⁱⁱ

Aluekokonaisuuksissa tulee tunnistaa kullekin ajalle ja kohdetyypille ominaiset suunnittelumallit ja -ideat sekä määrittellä niiden merkitys.

1.4: Inventoi 1900-luvun rakennusperintöä

1900-luvun rakennusperintöä tulee ennakoivasti tunnistaa ja määrittää käyttäen järjestelmällisiä selvityksiä ja inventointeja, poikkitieteellistä tutkimusta ja analyysiä, joita hyödynnetään maankäytön suunnittelussa ja suojeluviranomaisten toiminnassa.

1.5: Käytä vertailevaa analyysiä kulttuurisen merkityksen arvioinnissa

1900-luvun rakennusperinnön merkitystä arvioitaessa tulee tunnistaa ja määrittää toisiaan vastaavia vertailukohteita, jotta niiden keskinäisiä ja suhteellisia merkityksiä voidaan analysoida ja ymmärtää.

2: Käytä asianmukaisia suojelukeinoja

2.1: Huolehdi kohteen eheydestä ymmärtämällä sen merkitys ennen toimenpiteisiin ryhtymistä

Muutosten ja toimenpiteiden tulee pohjautua riittävään tutkimukseen, dokumentointiin ja inventointiin. Kohteen eheyttä ei tule vaarantaa harkitsemattomilla toimenpiteillä. Merkityksen kannalta olennaiset tekijät ja rakennuksen osat tulee määrittää huolellisesti ja varmistaa, että siihen vaikuttavat piirteet ja prosessit on kattavasti ilmaistu inventoinnissa. Kehityksen ja/tai laiminlyönnin sekä puutteellisen tiedon haittavaikutukset tulee minimoida.

Jotta kohteen hoidosta voidaan tehdä asianmukaisia päätöksiä ja turvata sen autenttisuuden ja eheyden säilyminen, on olennaista ymmärtää siihen liittyvä ominaisluonteesta ja erityispiirteistä sekä arvoista koostuva kulttuurinen merkitys. Rakennukset muuttuvat ajan myötä ja myöhem-

mät kerrostumat saattavat olla kulttuurisesti merkittäviä. Kohteessa voi olla tarpeen käyttää erilaisia suojelukeinoja. Alkuperäisen suunnittelijan tai rakentajan osuus tulee aina selvittää.

2.2: Varmista ennen hankkeeseen ryhtymistä, että kohteen kulttuurinen merkitys määritetään ja että käytössä on välineitä sen kunnioittamiseksi ja säilyttämiseksi

1900-luvun rakennusperinnön arvon määrittämisessä käytettävät menetelmät tulisi sovittaa kulttuuriseen yhteyteensä. Jotta kohteen tunnistettu merkitys voidaan säilyttää ja sitä voidaan hoitaa sekä vaalia, tarvitaan kattavan historiallisen tutkimuksen ja analyysin sisällyttämistä suojeluun ja hoitoon liittyviin selvityksiin sekä suunnitelmiin. Analyysi tulee tehdä ennen hankkeeseen ryhtymistä. Vain siten voidaan turvata, että kehitystä ja muutosta kyetään ohjaamaan asianmukaisesti. Suojeluohjelmia ja -suunnitelmia tulisi laatia. Ne voivat olla alue- tai kohdekohtaisia, ja niissä voidaan kehittää kohteille räätälöityjä suojelutavoitteita.^{iv}

2.3: Määrittele muutoksen reunaehdot

Ennen muutostoimenpiteisiin ryhtymistä tulee laatia selkeät toimintaperiaatteet ja –ohjeet, jotta muutosten reunaehdot voidaan määrittellä. Suojelutavoitteissa tulee määrittellä kohteen merkittävät piirteet; kohdat, joissa muutos on mahdollinen; kohteen sopivin käyttö sekä restaurointi- ja korjausperiaatteet. Erityisesti tulee ottaa huomioon 1900-luvulle ominaiset arkkitehtoniset periaatteet ja rakennustekniikat.

2.4: Käytä poikkitieteellistä asiantuntemusta

Kohteen kulttuuristen merkitysten ja arvojen huomioon ottaminen vaatii poikkitieteellistä lähestymistapaa. 1900-luvun arkkitehtuurin kokeellisten materiaali- ja rakenneratkaisujen vuoksi saatetaan esimerkiksi tarvita erityistä konservointi- tai materiaalitekniikan asiantuntemusta.

2.5: Edistä suunnitelmallista ylläpitoa ja hoitoa

Suunnitelmallinen ja säännöllinen huolto sekä ylläpito ovat osa rakennusperinnön hyvää hoitoa. Joissakin tilanteissa saatetaan tarvita hätäkorjauksia. Asianmukainen ylläpito ja säännöllisesti tehdyt tarkastukset turvaavat parhaiten kohteen säilymisen ja vähentävät pitkällä tähtäimellä korjauskustannuksia. Tässä auttaa hoitosuunnitelma.

2.6: Tunnista suojelun osalliset

On tärkeää tunnistaa kaikki osapuolet, joille kuuluu vastuu kohteen suojelusta, vaalimisesta ja hoidosta kuten kiinteistönomistajat, viranomaiset, kunnat, paikalliset yhteisöt sekä asukkaat.

2.7: Arkistot ja dokumentointi

Kun kohteeseen kohdistuu muutoksia, on tärkeää, että tiedot muutoksista dokumentoidaan julkisiin arkistoihin. Dokumentointi voi olla valokuvausta, mittauspiirustuksia, suusanallista tietoa, laserskannausta, 3D-mallinnuksia sekä näytteitä ja talteenottoja. Arkistotutkimus on olennainen osa suojeluprosessia.

Jokainen toimenpide ja kohteen erityispiirteet tulee aina dokumentoida asianmukaisesti. Dokumentoinnissa tulee kirjata tilanne ennen ja jälkeen muutoksen sekä toimenpiteen aikana. Dokumentointi tulee säilyttää turvallisessa paikassa ja ajantasaisessa kopioitavissa olevassa muodossa. Dokumentointi on tärkeä apuväline tulkittaessa ja esitellessä kohdetta. Asianmukaisesti tehtynä se lisää ymmärrystä kohteesta sekä syventää käyttäjien ja kävijöiden kokemusta. Kaikki kohteesta saatu tieto samoin kuin kaikki muu inventointi- ja dokumenttiaineisto tulee olla saatavissa.

3: Tutki 1900-luvun rakennusperinnön teknisiä ratkaisuja

3.1 Tutki ja kehitä erityisiä korjausmenetelmiä 1900-luvun materiaaleille ja rakennustekniikoille

1900-luvun rakennusmateriaalit ja -tekniikat voivat usein erota aiemmin käytössä olleista materiaaleista ja menetelmistä. Ajalle ominaisiin rakenteisiin soveltuvia korjausmenetelmiä on tarpeen tutkia ja kehittää. Jotkut aikakauden, etenkin sen jälkipuoliskon rakennusperinnön piirteet, saattavat olla erityisen vaativia. Tämä voi johtua uusista tai kokeellisista materiaaleista ja rakennusratkaisuista tai yksinkertaisesti niiden korjaamisen edellyttämän ammattitaidon puutteesta. Jos alkuperäisiä/olennaisia materiaaleja tai yksityiskohtia joudutaan poistamaan, ne tulee inventoida ja dokumentoida ja niistä tulee ottaa talteen riittävät mallit tai näytteet.

Ennen jokaista toimenpidettä kaikki materiaalit ja rakenteet tulee tunnistaa ja niiden näkyvät tai näkymättömät vauriot tulee kartoittaa ja syyt selvittää. Joidenkin kokeellisten materiaalien elinkaari saattaa olla lyhyempi kuin perinteisten materiaalien, ja ne tulee analysoida huolellisesti. Materiaalien ja rakenteiden kunto ja vauriot tulee selvittää pätevillä asiantuntijoilla ja käyttää materiaalia vahingoittamattomia ja rakennetta rikkomattomia menetelmiä. Rakenteiden purkamista edellyttävä näytteiden otto tulee minimoida. Lisäksi tulee selvittää, miten 1900-luvulla käytössä olleet materiaalit vanhenevat.

3.2: Sopivat suojeluratkaisut edellyttävät joustavia ja innovatiivisia näkökulmia voimassa olevien rakennusmääräysten soveltamisessa.

Kulttuurisen merkityksen säilyttämiseksi rakennusmääräyksiä ja normeja saattaa olla tarpeen tulkita joustavasti. Näihin kuuluvat esteettömyyttä, terveyttä ja turvallisuutta koskevat normit, paloturvallisuusvaatimukset, energiatehokkuusmääräykset, maanjäristysnormit jne. Perusteellisten analyysien ja viranomaisten kanssa käytyjen neuvottelujen tavoitteena tulee olla haittojen välttäminen tai minimoiminen. Jokainen tapaus tulee käsitellä omista lähtökohdistaan.^v

HALLITSE MUUTOSTA KULTTUURISEN MERKITYKSEN SÄILYTTÄMISEKSI

4: Tunnista ja hallitse muutospaineita

4.1: Muutoksen hallinta on olennaista kohteen kulttuurisen merkityksen, autenttisuuden ja eheyden säilyttämiseksi riippumatta siitä, onko muutos inhimillisen toiminnan tai ympäristöolosuhteiden seurausta.

Autenttisuuden ja eheyden säilyttäminen on erityisen tärkeää aluekokonaisuuksissa, joilla muutokset saattavat käytöstä johtuen olla välttämättömiä. Lukuisat muutokset voivat vähentää kohteen merkitystä.

5: Hallitse muutosta hienovaraisesti

5.1: Ole valppaana muutoksen suhteen

Tee vain välttämättömin ja vähin mahdollinen. Jokaisen toimenpiteen suhteen tulee olla valppaana. Toimenpiteen laajuus ja vaikutukset tulee minimoida. Käytä hyväksi todettuja korjaustoimia ja vältä toimia, jotka saattavat aiheuttaa vahinkoa historiallisille materiaaleille tai rakenteille ja kulttuuriselle merkitykselle. Korjaukset tulee tehdä mahdollisimman vähän kajoten. Muutosten tulee olla mahdollisuuksien mukaan palautettavissa.

On mahdollista soveltaa hienovaraisia korjausmenetelmiä, jotka parantavat kohteen toiminnallisia tai rakenteellisia ominaisuuksia vaarantamatta sen kulttuurista merkitystä. Käyttötarkoituksen muutosta harkittaessa tulee erityistä huomiota kiinnittää siihen, että uusi käyttö sopii kohteeseen ja että se säilyttää kohteen kulttuurisen arvon.

5.2: Arvioi toimenpiteiden vaikutukset jo ennen töiden aloittamista ja pyri vähentämään haittoja

Kohteen kulttuurinen merkitys tulee arvottaa ennen toimenpiteisiin ryhtymistä. Kaikki osatekijät tulee määritellä ja niiden suhde toisiinsa ja kokonaisuuteen ymmärtää. Suunnitellun toimenpiteen vaikutus kohteelle tulee perusteellisesti selvittää. Kohteen ominaisluonteen ja erityispiirteiden sietokyky muutoksille tulee arvioida ja niiden merkitys ymmärtää. Haitallisia vaikutuksia tulee välttää ja hakea sellaisia ratkaisumalleja, jotka eivät uhkaa kulttuurista merkitystä.

6: Varmista, että laajennukset ja muutostoimenpiteet kunnioittavat kohdetta

6.1: Laajennusten tulee kunnioittaa kohdetta

Joissakin tapauksissa muutos (kuten laajennus) saattaa olla välttämätön kohteen kestävä tulevaisuuden turvaamiseksi. Asiantuntevasti tehdyn analyysin perusteella lisäykset tulee suunnitella siten, että ne ovat sopusoinnussa kohteen mittakaavan, sijainnin, sommitelman, suhdemaailman, rakenneratkaisun, materiaalien, pintojen ja värien kanssa. Lähitarkastelussa uudisosien tulee erottua, mutta samalla tasapainoisesti täydentää olemassa olevaa eikä kilpailla sen kanssa.

6.2: Uudisosat tulee suunnitella siten, että ne ottavat huomioon kohteen ominaisluonteen, mittakaavan, muodon, sijainnin, materiaalit, värit, patinan ja yksityiskohdat.

Lähiympäristön huolellinen analyysi ja sen ominaisluonteen hienovarainen tulkinta saattaa edesauttaa hyvien suunnitteluratkaisujen löytämisessä. Ympäristön tai paikan huomioon ottaminen ei tarkoita jäljittelyä.

7: Kunnioita kohteen autenttisuutta ja eheyttä

7.1: Toimenpiteiden tulee vahvistaa ja tukea kulttuurista merkitystä

Merkittävät rakennusosat tulee korjata tai restauroida rekonstruoinnin sijaan. Uusimista suositeltavampaa on vahvistaa, tukea ja konservoida niitä. Korvaavien materiaalien tulisi mahdollisuuksien mukaan olla alkuperäisen kaltaisia, mutta erottua alkuperäisistä merkinnällä tai päiväyksellä.

Kokonaan tai keskeisiltä osiltaan tuhoutuneiden kohteiden rekonstruktio ei ole restaurointia eikä sitä suositella. Dokumentointiin perustuva osittainen rekonstruktio saattaa kuitenkin josain kohteessa lisätä kohteen eheyttä ja/tai ymmärrettävyyttä.

7.2 Kunnioita kerroksellisuutta ja iän tuomaa patinaa

Kohteen historiallinen todistusvoima perustuu sen alkuperäiseen tai olennaiseen ominaisluonteeseen ja/tai sen aineettomiin arvoihin, joiden varassa autenttisuus on. Kohteen tai siihen myöhemmin tehtyjen muutosten historiallinen arvo ei kuitenkaan riipu pelkästään niiden iästä. Myöhemmät kerrostumat, jotka on tunnistettu kulttuurisesti arvokkaiksi, tulee ottaa huomioon ja niitä tulee kunnioittaa suojelu- ja restaurointipäätöksissä.

län tulee olla luettavissa kaikista eri-ikäisistä toimenpiteistä sekä muutoksista ja niiden patinasta. Tämä periaate koskee useimpia 1900-luvun materiaaleja.

Kaikki kohteen kulttuurisen merkityksen kannalta olennaiset sisustukset, kiinteät kalusteet ja varusteet tulee säilyttää.^{vi}

YMPÄRISTÖN KESTÄVÄ KEHITYS

8: Edistä ympäristön kestävä kehitystä

8.1: Kestävän kehityksen ja kohteen säilyttämisen yhteensovittamiseen tulee kiinnittää huomiota

Paineet energiatehokkuuden parantamiseen lisääntyvät. Energian säästämiseen tähtäävät toimenpiteet eivät saa tervellä kohteen kulttuurista merkitystä.

Suojelun tulisi ottaa huomioon kestävä kehityksen näkökulmat. Toimenpiteet tulee tehdä kestävin menetelmin, ja niiden tulee tukea kohteen kehittämistä ja ylläpitoa.^{vii} Vuoropuhelu eri osapuolien kanssa on välttämätöntä, jotta löydetään hyvät ratkaisumallit ja turvataan kohteen kestävä kehitys.

Tuleville sukupolville tulee säilyttää avoimena mahdollisuudet erilaisiin vaihtoehtoihin toimenpiteiden, ylläpidon, tulkinnan, kokonaisuuden ja kulttuurisen merkityksen suhteen.

TULKINTA JA TIEDON VÄLITTÄMINEN

9: Tee tunnetuksi ja tuo laajasti esiin 1900-luvun rakennusperintöä

9.1: Esittely ja tulkinta ovat olennainen osa suojelua

1900-luvun rakennusperintöä koskevaa tutkimusta ja suojelua edistäviä suunnitelmia tulee julkaista ja levittää. Aina kun mahdollista tulee laajemmalle yleisölle ja asiantuntijoille suunnattuja tapahtumia tukea ja edistää hankkeita, jotka liittyvät suojeluun.

9.2: Levitä laajalti tietoa kulttuurisesta merkityksestä

Pidä yllä keskustelua erilaisten yhteisöjen ja osallisten kanssa 1900-luvun rakennusperinnön arvostuksen ja ymmärryksen lisäämiseksi suojelua kohtaan.

9.3: Rohkaise ja tue pyrkimyksiä sisällyttää 1900-luvun rakennusperinnön suojelu ammatillisiin koulutusohjelmiin

Koulutuksellisiin ja ammatillisiin opetusohjelmiin tulee sisällyttää 1900-luvun rakennusperinnön suojelun periaatteet.^{viii}

SANASTO

Autenttisuus on kohteen ominaisuus, joka ilmaisee sen kulttuurista merkitystä kohteen aineellisten ja aineettomien erityispiirteiden kautta totuudenmukaisella ja uskottavalla tavalla. Autenttisuus on riippuvainen kohteen tyypistä ja kulttuurisesta kontekstista.

Integriteetti on kohteen eheyden mittapuu. Eheyden arvioiminen sisältää

- 1) kaikki ne osatekijät, jotka ovat olennaisia kohteen arvon kannalta
- 2) kaikki ne prosessit ja piirteet, jotka ilmentävät tai tuovat esiin kohteen merkityksen
- 3) haitat, jotka voivat johtua laiminlyönnistä tai virheellisistä toimenpiteistä

Interventio on muutos tai kohteeseen kohdistuva toimenpide, myös laajennus.

Ominaisluonteeseen ja erityispiirteisiin kuuluu sijainti, arkkitehtoninen suunnittelu, myös alkuperäinen värisuunnitelma tai suunnitteluidea, rakenteet ja tekniset laitteet, materiaalit, esteettiset laatuominaisuudet ja käyttö.

Osatekijöihin kuuluvat esim. sisätilat, kiinteät kalusteet tai laitteet, kohteeseen olennaisesti kuuluvat huonekalut tai taideteokset, paikka tai maisema.

Kulttuurinen merkitys tarkoittaa menneiden, nykyisten tai tulevien sukupolvien esteettisiä, historiallisia, tieteellisiä, sosiaalisia ja /tai henkisiä arvoja. Kulttuurinen merkitys sisältyy rakennettuun ympäristöön, maisemaan, materiaaliin, käyttöön, paikkaan liitettyihin merkityksiin, historiallisiin dokumentteihin, vastaaviin paikkoihin tai kohteisiin. Rakennetun ympäristön eri osilla voi

olla erilainen merkitys eri ihmisille tai ihmisryhmille. Aineettomat arvot voivat olla luonteeltaan historiallisia, sosiaalisia, tieteellisiä tai henkisiä. Niihin voi kuulua myös luova nerous.

Palautettavuus tarkoittaa, että toimenpide on palauttavissa entiselleen niin, että historiallinen perusmateriaali ja rakenne ei vahingoitu tai muutu. Useimmissa tapauksissa kohdetta ei voida palauttaa täysin entiselleen.

Restaurointi tarkoittaa kaikkia niitä prosesseja, joiden tavoitteena on kohteen säilyttäminen.

Ylläpito tarkoittaa rakennusten ja ympäristön jatkuvaa hoitoa ja vaalimista. Ylläpito on eri asia kuin korjaaminen.

VIITTEET

ⁱ Keskeiset kansainväliset asiakirjat ja julistukset:

- Venetsian julistus, *The Venice Charter, International Charter for the Conservation and Restoration of Monuments and Sites* 1964
- Firenzen julistus, *The Florence Charter - Historic Gardens and Landscapes* 1981
- Washingtonin julistus - *The Washington Charter - Charter for the Conservation of Historic Town and Urban Areas* 1987
- Eindhovenin asiakirja, DOCOMOMO 1990
- *Nara Document on Authenticity* 1994
- Burran julistus, *The Australia ICOMOS Charter for Places of Cultural Significance* 1999
- Arkkitehtuuriperinnön analyysin, konservoinnin ja restauroinnin periaatteet 2003
- Nizhny Tagilin julistus teollisuusperintöä varten, TICCIH 2003
- *Xi'an Declaration on the Conservation of the Setting of Heritage Structures, Sites and Areas* 2005
- World Heritage Convention: Operational Guidelines 2008

ⁱⁱ *Xi'an Declaration on the Conservation of the Setting of Heritage Structures, Sites and Areas* 2005

ⁱⁱⁱ Arkkitehtuurin tai kaupunkitilojen välissä tai ympärillä olevat avoimet tilat ja viheralueet edustavat tai ovat usein osa kokonaissommitelmaa ja historiallisesti määräytynyttä hahmotustapaa.

^{iv} Esimerkiksi *Texto de Mexico* 2011, *Moscow Declaration* 2006.

^v Tietyissä tapauksissa 1900-luvun rakennusperinnössä käytettyjen materiaalien elinkaari on lyhyempi kuin perinteisten materiaalien. Asianmukaisten konservointi- ja/tai korjausmenetelmien puute saattaa edellyttää radikaalimpia korjaustoimenpiteitä kuin perinteisempien rakennusaineiden kyseessä ollen. Jo tehdyt korjaukset saattavat merkitä ylimääräisten muutostoimenpiteiden tarvetta tulevaisuudessa.

^{vi} Niiden poistaminen ei ole hyväksyttävää ennen kuin se on ainoa keino varmistaa niiden turvallisuus ja säilyminen. Ne tulisi palauttaa aina kun mahdollista.

^{vii} United Nations World Commission on Environment and Development (WCED): *Brundtland Report. Our Common Future* (1987), Oxford: Oxford University Press, ISBN 0-19-282080-X.

^{viii} UIA (International Union of Architects), Architectural Education Commission Reflection Group.